

Милост за живите

За тези,

които водят сражения
на гракината линия
с безгракиното.

За нашите грешки, за нашите слабости
милост.

Тийона Анолиер

"Николай Никифоров. 1938 - 2006. Сценарист на филмите: "Шведски крале" (1968), "Мъже без работа" (1973), "Година от понеделници" (1977), "От нищо нещо" (1979), "Ударът" (1981), "Милост за живите" (1981), "Почти ревизия" (1982), "Издирва се" (1984), "Все отлагам да те забравя" (1990), "Единственият свидетел" (1990)."

Това е част от информацията за баща ми в сайта www.us.imdb.com (Earth's Biggest Movie Database). Когато се оженили с майка ми и той бил наперено хлапе на 21, й казал, че ще изкара пари, за да си купят самостоятелен апартамент, и ще спечели Нобелова награда за литература. Първото изпълнил неочаквано бързо. Започна да умира, когато се отказа от второто.

Мама винаги е била по-земната и се е отнасяла снизходително към изхвърлянията му, но посоката на живота му често я опровергаваше. Родил се е в с. Загориче. Расъл е и

е учил в Шумен. В семейството му не е имало образовани хора. В училище не бил прилежен, но разбрали, че е надарен - пишел стихове и разкази. Четял непрекъснато. Майка му починала, когато навършил 16. До края страдала за нея. Приели го да учи българска филология. Започнал да пише по вестниците. Доста време беше известен журналист - от редови репортер до зам. главен редактор на в. "Антени" и главен редактор на в. "Континент". Има три книги. После се прехвърли в киното - по негов сценарий заснеха повече от 10 филма. Пътят от с. Загориче до сайта със световните кинематографисти не е за подценяване.

Оказах се различна от него: по-затворена, помалко артистична, склонна не толкова към импровизация, колкото към упорита подготовка и сигурни знания. В някои отношения го разочаровах - казваше ми, че изпитвам ужас да не съберакам, друг път уважаваше стремежа

ми към перфекционизъм. От малка ме насочваше да пиша. Беше убеден, че трябва да го надмина - най-много в писането. Когато му дадох първия си разказ, ми го върна целия на шарен. Помогна ми да преодолее разочарованието и ми показа как се работи по текст, особено собствен. Мечтаеше да напише книга за нас двамата. След смъртта му в книгата открих, че я е започнал.

Беше много любознателен. Следеше всичко, което излиза, далеч не само в неговата сфера. Почти докрая имаше бърз и схватлив ум. За каквото и да стане дума, можеше да води интересен разговор. Имаше бликащо чувство за хумор - където и да отидехме, ставаше център на компанията и без него всичко сивееше. Щом доведях приятели къщи, после все питаха ще бъде ли и той. Когато започнах да пиша по вестниците, навсякъде бях "дъщерята на Николай Никифоров". Още не бях узряла да се разбунтувам срещу това. И се изумих, когато срещнах хора, които не го обичат, не се радват на успехите му, нито на роднинската ни връзка.

Не съм изпитвала завист и яд, задето е толкова ярък. По-скоро дълго се чувствах едно с него и нито цялата атмосфера къщи (ведра, приятелска и закриляща), нито самият той ми помагаша да осъзная, че съм самостоятелно същество. Баща ми отрано се чувстваше като баща на своя баща - подпомагаше го, съветваше го. Когато навърших 30, всички преживяха болезнено опита ми да се откъсна и да бъда различна, който трябваше отдавна да е приключил успешно.

Запазила съм една негова снимка с дата 16.07.1983 и надпис до мен: "Ако някога е съществувала любов между баща и дъщеря, да знаеш, че се е наричала Люба и Николай." Тогава дъщеря ми беше на три месеца и същата година се разведох. Баща ми преживя развода по-тежко от мен. Подкрепи ме, но после се срива. Това се отрази на писането му - не харесваше нещата си. Излизаше по-рядко. Дойде 1989 г. и животът коренно се промени. Киноцентърът, където работеше, фалира. Той продължаваше да живее със самочувствието на творец с утвърдено име. Не спря да пише - сценарии, пиеси, бележки и планове за бъдещи книги. Беше убеден, че текстовете му ще се приемат както преди. И не се включи в новите групировки, общности, сдружения. Струваше му се висока цената в края на живота му, когато има малко време за сериозно творчество. Остана изолиран. Доходите му бързо спаднаха и това го измъчваше, защото се чувстваше отговорен към семейството. Разбиваше го мисълта, че заради нас е принуден да пише не текстовете, с които иска да остане, а, от друга страна, се самообвиняваше, че е неспособен да печели достатъчно за прехрана. Разболя се от диабет. Мислеше, говореше и пишеше все по-често за смъртта.

През 1991 г. започнах да редактирам за християнското издателство "Нов човек". Изпитвах някакво несъзнателно страхопочитание към "Божии работи", но ръкописите понякога ми звучаха наивно и архаично. Чувствах се много по-зряла и "разбираща". След като списанието, в което работех, фалира, постъпих на щат в "Нов човек". С шефа ми покрай книгите говорехме за вярата. Благодарна съм му, че не ми натрапваше Бога, а ме остави да извървя пътя, от който се нуждаех. Няколко пъти ме канеше на църква и моят деликатно - категоричен отказ не промени с нищо отношението му.

Не мога да кажа кога точно съм повярвала в Бога. Нямаше криза и пречистващо излизане, а постепенно отвоюване на все повече територии в моя ироничен и скептичен ум. Ако разбирах какво става, сякаш да се дръпна. В един момент започнах да си търся друга работа, защото семейството ми се уплаши, а и аз не бях сигурна докъде ще доведе промяната в живота ми, която без съмнение усещах. Ходех понякога на църква, но се чувствах гузна - родителите ми и дъщеря ми се обединиха срещу мен. Баща ми вече беше обезсърчен, макар че не спираше да пише. Споровете ни за Бога и вярата бяха неравностойни, защото освен че тримата образуваха мнозинство, половината от мен също се оказваше на тяхна страна - знаех точно какви ще бъдат реакциите им, как ще иронизират. Доскоро и аз мислех така. В много случаи се колебаех кой всъщност е прав.

Дъщеря ми замина да следва в Германия. Винаги сме били близки и тази първа сериозна раздяла я съкруши. Но Бог използва кризата и най-неочаквано за мен след всичките ни буйни спорове, които ми се струваха безрезултатни, тя повярва. Не бях подозирала какво значи да имаш най-близ-

кия си човек за съмишленик. Това беше подарък от Бога, който помогна на моята вяра.

Но разби баща ми още повече. В неговите очи не просто бях допуснала сама да живея в заблуда, а бях повлякла и детето. Възмущаваше се, че всяка неделя ходим в евангелска църква - заради предателството към националната религия и към самите нас, към вродените ни дарби. Не приемаше, че там като безгласни букви се присъединяваме към някакви хора, с които нямаме нищо общо. Когато разбра, че пеем християнски песни с другите, не можеше да си намери място. Закъснявахме за традиционния неделен обяд у тях заради богослуженията и той неизменно ни посрещаше сърдит, чувстваше се пренебрегнат и се надсмиваше: "Е, пометохте ли църквата?! Обади се веднага да тръгвате обратно, защото нямало кой да заключи там. Уговорил съм да ви вземат две походни легла, да спите в църквата."

Възприемаше нашата "институционализирана" вяра като компромис, принижаване и предателство към Бога. За себе си казваше, че е православно вярващ. Намираще текстовете на руските религиозни мислители, когато в България още се разпространяваха негласно. Имаше тефтери с бележки върху тях. Смяташе вярата и общуването с Бога за нещо многозначно, интелектуално извисено и най-вече - лично. Не приемаше за тези неща да се говори пряко, да се опростяват. Според него за гордия човешки интелект е падение да се покори на Бога и беше убеден, че самият Бог не иска от него това. Прочете една статия в сп. "ЛИК", където мислителите в човешката история се деляха на иронисти и фундаменталисти. Първите не отричат вярата, но са творчески личности, виждат многообразието на живота, смятат, че е отказ от отговорност и слабост да следваш

Божията воля, вместо да използваш правото на избор. За тях най-важното е да подлагаш всичко на съмнение, да иронизираш ясните смисли - така оставаш жив в света, където нещата са преходни и нетрайни. Фундаменталистите пък са с капаци, отказват да

От много малка ме насочваш да пиша. Беше убеден, че трябва да го кажа - във всичко, но най-много в писането.

видят цветността и относителността. Напълно чужди са им изкуството, красотата, защото се боят да не се отклонят от това, което са убедени, че Бог изисква от тях. Така съмнението и скептицизмът стават по-живи и по-висши от вярата, която неизбежно се оказва резултат от недостиг, слабост, самота, т.е. почти психиатричен проблем.

Възгледът, който одобряваше баща ми, може да се нарече антиатеизъм - приемаш, че Бог съществува, но си в непрекъснатата битка и несъгласие с Него. Защото това те държи буден, жив и ражда изкуство, а помириенето и покорството са безплодни и обезличаващи. Така озаглави един от филмите си - "Милост за живите", - за тези, които не се преструват на безгрешни.

Дълго разговорите вкъщи се въртяха около вярата и църквата, а ние с дъщеря ми така и не успяхме да ги успокоим в страховете им, че вярващите ни приятели по някакъв начин ще ни извозят. Двете страдахме, че най-близките ни чувстват толкова далечни и заблудени, че не сме способни да кажем убедително в какво точно вярваме и вместо да привличаме, ние отблъскваме. Постепенно усетихме, че се за-

Постепенно усетихме, че се задвижваме във въдъртата си. Питаме се защо Бог е отредил любимките ни да не приемат Исус и да не бъдат спасени? Толкова ли е безжалостен, или просто е безсилен пред твърдата камеофорност? Или всичко е илюзия?

дъхваме във вярата си. Питаме се защо Бог е отредил любимките ни хора да не приемат Исус и да не бъдат спасени? Толкова ли е безжалостен, или просто е безсилен? Или всичко е илюзия?!

В края на миналото лято разбрахме, че баща ми има злокачествен тумор в белите дробове. Лекарите настояваха за спешна операция. Повече от всякога ни се стори, че всичко е загубено. Започнахме да се молим. Молахме Бога да го изцери, да му даде още време и да го спаси не чрез нашите приказки, а според Неговата воля. Знаехме, че ракът в белите дробове се развива светкавично и е нелечим. Всичките ни приятели се молеха с нас, цялата църква стоеше пред Бога в молитва за баща ми. Всъщност за първи път в живота си искахме нещо толкова конкретно и толкова невероятно от Бога. Дотогава не се молахме много. Само най-общо - Бог да ни пази, да ни укрепва. Чувствахме се неестествено в молитва. Около боледуването на баща ми обаче заживяхме в някакво безвреме. Почти не излизахме от болницата, изолирахме се от света, останахме само ние и Господ.

Вследствие на упойката и на диабета се получи усложнение - обръкване в мозъка, което го караше да буйства, без да ни познава. Продължи повече от обикновеното и лекарите почти вдигнаха ръце - оставиха го на нашите грижи. С дъщеря ми цяла нощ се молихме, докато го убеждавахме да си легне, за да не се откъснат системите, към които беше

включен. Призори заспа и на сутринта се събуди с прояснено съзнание. Лекарите се учудиха. Макар че беше сред по-възрастните в отделението, започна да се възстановява бързо. Изписаха го по-рано от другите и се радваха, че се е справил така. А ние разбрахме, че Бог чува молитвите и му дава шанс.

Когато се прибрахме от болницата, се помолих на глас и благодарих на Бога за изцелението. Никой не възрази. Всички бяхме настроени оптимистично и баща ми се надяваше скоро отново да пише. След 45 години пушене беше отказал цигарите. Около два месеца се чувстваше добре - контролните прегледи го потвърждаваха. С мама излизах всеки ден. Дъщеря ми замина за поредния семестър в Германия. Ежедневието ни завъртя и като че ли всички забравихме чудото, което преживяхме. Макар че се помолих още няколко пъти пред цялото семейство, не дръзнах да говоря с баща си открито за неговите отношения с Бога, за Исус, Който го спаси, за гордия му живот, заради който трябва да поиска прошка. После мама ни разказа, че преди операцията го е видяла да се кръсти и да се моли пред иконата на Дева Мария и Младенеца в неговата стая. А леля ми си спомни, че като отишли да запалят свещичка за баба ми, той останал дълго пред една икона и после я целунал.

От Нова година състоянието му се влоши. Появиха се силни болки в костите. Вече не можеше да излиза. Температурите навън се задържаха под минус 10 градуса. Отначало решихме, че болките са от студа, влагата и обездвижването. Лекарите казаха, че трябва да бъде прегледан с апаратура, а едно излизане в това време заплашваше изнежението му организъм с бронхопневмония, фатална за оперирания бял дроб. В края на януари обикновените болкоуспокоителни спряха да действат. Съзнанието му започна отново да се замъглява за кратко. В един по-мек ден го заведохме до болницата. Изследвах костите му. Оказа се, че има разсейки и вече е късно за каквото и да било лечение.

Преди това, когато се беше отчаял, че нищо не помага, се съгласи да му прочета Псалм 32. Там се говори за такива болки и Псалмът е озаглавен "Покаяние и прощение". После се помолих на глас Бог да премахне болката и да го изцели отново. Вечерта мама се обади да каже, че няма промяна в състоянието му. Значи са се надявали. И са останали разочаровани.

Когато дъщеря ми си дойде от Германия, не знаехме, че му остават четири дни. Не я позна - не идваше в съзнание. Беше в едно непрекъснато трескаво състояние с конвулсии от силната болка. Нямахме надежда да се помоли и да приеме Христос. Обадохме се на всичките си близки приятели, за да ни подкрепят в молитва. Те ни успокоиха, че Бог обикновено дава просветление на съзнанието малко преди смъртта и тогава трябва да се молим с него. Ако стане, много бързо настъпва успокоение и лека смърт - Бог си го прибира.

На 13 февруари сутринта опитахме такава молитва, защото ни се стори, че разбира какво става. Нищо не излезе. Към 17 и 30 ч. сменихме мама. Молихме се и той си отвори очите. Хванах му ръката и го попитах иска ли да се помолим

заедно - аз да говоря от негово име и ако е съгласен с молитвата, накрая да даде знак. Мигна с очи. "Господи Иисусе, благодаря Ти за всичко, което си направил през живота ми. Покаявам се за греховете, които съм извършил, и Те моля да ми простиш. Приемам Те в живота си като мой Господ и Спасител. Моля Те да ме спасиш и да ме приемеш при Себе Си във вечността. В името на Иисус амин."

Най-отчаяната молитва в живота ми. Не помня какво още казах, но беше кратко. Накрая го попитах: "Искаш ли да кажеш: "Амин"?" Той пак даде знак с очи и видяхме как потече една сълзичка. Дишането му се успокои. След малко отвори широко очи, като че ли видя някого. После заспа, за първи път от доста време конвулсиите спряха. Оставихме го с мама. Тя се учуди какво е станало, че е така спокоен. "Молихмe се." След около два часа ни извика - той дишаше различно, повърхностно и разбрахме, че умира. Беше много кратко, трите стояхме до него, държахме ръцете му. Когато

Мисля си, че живите са не просто съживяващите се, а тези, които са узрели за избора да се покорят на Бога, да Го поканят и да Го следват. Те всички са най-смелите. И милостта е да ти ги.

издъхна, на лицето му се изписа блажено облекчение - усмивка. Върна се изражението от младите му години - меко, с някакво щастливо вътрешно удовлетворение. С дъщеря ми никога не сме предполагали, че самата смърт може да е толкова лека и освобождаваща. Плачехме и се радвахме - знаехме със сигурност, че е спасен, че Иисус сега е с него. Пред очите ни, без да разберем как, Бог направи чудо. Отговори на молитвите ни.

Пиша тези редове за хората, които са вярващи и като нас нямат надежда за спасението на своите близки. Помня една история, която, парадоксално, чух от баща ми. Поканили проповедник в малко градче да се помоли за дъжд. Застанал пред хората, събрани на площада, огледал ги внимателно и си тръгна. Настигнали го да разберат какво става, а той им казал: "Не видях нито един човек с чадър. Щом ви е толкова малко вярата, затова Бог не ви отговаря. Няма смисъл да се моля." В Посланието към евреите се казва: "Вярата е даване на твърда увереност в онези неща, за които се надяваме, убеждения за неща, които не се виждат" (11:1).

Ако с дъщеря ми не се бяхме обърнали към Бога, не бяхме почувствали реално присъствието Му в живота си, не бяхме чули гласа Му чрез Библията и чрез многото отговори, които ни даде, не знам какъв щеше да е краят на баща ми. Ако вярата ни беше останала на интелектуално ниво или като приятно, очистиращо преживяване само в неделя на църква, едва ли бихме се осмелили да молим Бога за баща ми. Щяхме да се примирим и "чадърите" ни щяха да събират прах в килера. А Бог е дал на всички радостта на вярата, на убедеността в неща, които още не се виждат, но които сме благословени да измолим. Само тогава дъждът се лее изобилно и благодатно.

Пиша тези редове и за хората, които, изглежда, дори не се замислят за Бога. Онези, на които им върви и са убедени, че постигат всичко сами. Те се чувстват живи, защото се съмняват и се бунтуват срещу някаква Висша Сила, с която са готови да влязат в битка, за да отстояват личната си свобода, най-важната ценност в живота им. За съжаление, както показва пътят на баща ми, човек не може да живее в абсолютна независимост. И ако отхвърли зависимостта си от Бога, непременно изпада в някаква друга, земна зависимост, която го погубва. На моя скептичен ум му трябваше доста време, докато осъзнае, че зависимостта от Бога е извор на живот, не на робство и гибел. Само Божията любов е безкрайна и несебична, способна да те направи пълноценен, без да се превръща в патерица. Затова си мисля, че живите са не съмняващите се, а тези, които са узрели за избора да се покорят на Бога, да Го познаят и да Го следват. Те са най-смелите. И милостта е за тях.

Накрая, пиша тези редове за хората, които са стигнали до дъното на отчаянието. За онези, които са убедени, че вече нищо и никой не може да им помогне. Както щеше да завърши животът на баща ми. Един приятел от църквата ми разказа как говорел неговият чичо със своите съграждани - "заклети" атеисти: "Виж сега, ако няма Бог, и двамата губим. След гроба няма нищо. Обаче, ако има Бог, аз печеля - още тука и после. А за тебе пак остава само гробът." Нали сте виждали вяра от безнадеждие. Когато се събрахме за 40 дни от смъртта на баща ми, леля ми каза: "Колко сте щастливи, дете вярвате, че Николай сега е в рая!" Ако това щастие беше самозаблуда, би изчезнало като поредната илюзия в живота ни. А радостта на живата вяра, която двете изпитваме, не изисква непрекъснато да залъгваш себе си, да напompваш някакви балони и те да се пукат пред очите ти. Напротив, много скоро си принуден да признаеш, че фантазията ти е бедна и Бог непрекъснато те изненадва. Нямам предвид с цветя и рози, а с многообразието, богатството на живота, със собственото ти съпричастие към него и с хилядите възможности, които се откриват пред теб - за общуване, за развие, за творчество. Едва тогава разбираш колко илюзорно е безсмислието, с което си се утешавал. И искаш да си жив!

Люба Никифорова